

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתקטח

ערב שבת קודש
פרשת משפטים (שקלים)
כ"ח בשבט ה'תשע"ג



יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעלידי
צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

אמירת ההלל כסדר התפילה חשובה יותר
מאמירתו בציבור³⁶.

יום שני
א' באדר, ב' דראש חודש

מנהגי ראש חודש כדאמתול. גם בליל ב'
בערבית דראש חודש, השוכח 'יעלה ויבוא' אינו
חוזר.

בקשר למצוות ומבצעי חג הפורים, כתב הרבי:
"אשר כל זה דורש זמן והכנה ופעולה - על-כל-
פנים מתחיל מראש החודש"³⁷ וכן "כבכל דבר
חשוב - צריכה להיות הכנה מבעוד מועד, על-כל-
פנים מראש החודש"³⁸.

(סי' כה ס"ק סא) שלא יחלצן באמצע שמו"ע, כיוון שהחליצה אינה
אלא מנהג. ובכ"ה חיים (שם ס"ק צח) מוכיר רק שיצא בדיעבד.
שמע קדושת 'כתר' מהש"ץ ועודנו בתפילת שחרית - יכסה
התפילין של ראש יענה ('מאסף לכל המחנות' סי' כה סוף ס"ק
קל, ובלקט' הקמת החדש שם ס"ק קה, ואין נוהגין כפר"ח סי' תכג
שכתב לחלצן או להזיז תש"ר ממקומן ולחצוץ בין ידו לתש"י).

בשנים הראשונות סיפר הרה"ח רי"ל שיחי' גרונר בשם הרבי
בשם אדמו"ר מהורי"צ בשם אדמו"ר מהורש"ב, שאין לומר הלל
שלא כסדר התפילה, כי אח"כ כשיתפלל שמו"ע ללא הלל, יהא זה
כמו "אין אלטן געבאקענעם בולקע" (חלה ישנה שנאפתה מזמן).
וראה כ"ה חיים סי' תכב ס"ק לח, והמובא ב'התקשרות' גיליון
תלב בלוח השבוע הערה 1.

37 לקוטי שיחות כרך יא עמ' 340.

38 ממכתב (כללי פרטי) אדר"ח אדר תשמ"ב.

יסיימנו בקולן, יהללו. הכנסת ספר התורה. חליצת
התפילין. הנחת תפילין דרבנות³³, קריאת שמע,
פרשיות: 'קדש' ו'היה כי יביאך', שש זכירות³⁴
וחליצת התפילין. מזמור (כלשהו, כדי לומר
הקדיש), חצי קדיש, מוסף³⁵.

33 יש לדון אם הנחת תפילין דר"ת 'כסדר' קודם מוסף, כנדרש
ע"פ הסוד (ע' כ"ה חיים סי' כה ס"ק צד ואילך), דוחה תפילה
בציבור למאחר או למתפלל במניין בנוסח אחר, אף שבאות חיים
ושלום (להרה"צ וכו' ממונקאטש, סי' כה ס"ק ב) ובלקט' הקמח
החדש (שם ס"ק קז) שללו הנהגה זו.

באם לא הניחו תפילין דר"ת קודם מוסף - מפני שכחה או סיבה
אחרת - יניחם אחר מוסף (משמרת שלום סי' ל ס"ק ג, הובא
בהוספות לשר"ע אדמוה"ז ח"ג ד עמ' 1310 הערה 7).

34 בהיום יום (י"ט מנ"א) ובספר המנהגים (עמ' 5) נזכרו
"הזכירות שנדפסו בסידור" בין הדברים הנאמרים בתפילין דר"ת,

כשמניחין ארבע זוגות תפילין; ובהערות וציונים ל'סידור עם דא"ח'
(שהרבי עבר עליהן והסכים לפירסומן) עמ' 718, נדפסה ההוראה
גם כשמניחים רק שני זוגות תפילין. ולא מסתבר שה'זכירות'
שהן בגדר 'מצווה' ולא 'תורה' (וגם אומרים בהם חצאי פסוקים
עם שמות השם כנפתלה, ראה התקשרות גליון רעה עמ' 17.
ובפרט שהכוונה בהן לתוכן הפסוקים ולא ללשונם, אג"ק כרך יב
ס"ע ג] ייכללו בהוראה (היום יום א טבת, ספר המנהגים עמ' 36)
"השיעורים לומדים אחר סיום כל התפילה" וייאמרו ללא תפילין
כבשבת וי"ט.

35 בפרמ"ג (סי' לד, משבצות סוף ס"ק ב) כתב שאין לקפל
התפילין בשעת חזרת הש"ץ (כיוון שלמעשה אין מאזינים לש"ץ
או - ראה בשו"ע אדמוה"ז סי' קכד ס"ו וס"י), וא"כ - כש"כ בשעת
קדיש (שאו אסור מדינא אפילו להרהר בד"ת, פר"ח סו"ס סח)
וקדושה (ראה שו"ע אדמוה"ז סי' נו ס"ז).

שכח לחלוץ התפילין והחל להתפלל בהן מוסף, כ' במשנה ברורה

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ח בשבט ה'תשע"ג - ה' באדר ה'תשע"ג

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ח בשבט	וראיתי לחלק.. בעזרת ש-ד.	הלי נזירות פרק ו.	השרשים*.
ש"ק	כ"ט בשבט	משוך חסדך וגו'. ספר המדע והוא ספר ראשון.. הלי יסודי התורה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ז.	מ"ע א. מל"ת א. מ"ע ב.
א'	ל' בשבט	פרק ד-ו.	פרק ח.	מ"ע ג. ד. ט.
ב'	א' באדר	פרק ז-ט.	פרק ט.	מל"ת סג. סה. מ"ע קעב.
ג'	ב' באדר	פרק יו"ד. הלי דעות.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק י.	מל"ת סד. מ"ע ח. ו.
ד'	ג' באדר	פרק ג-ה.	הלי ערכין וחרמין.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רז. מל"ת שב. מ"ע רה. מל"ת שג.
ה'	ד' באדר	פרק ו-ז. הלי תלמוד תורה.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ב.	מל"ת רנו. שא. דש.
ו'	ה' באדר	פרק ב-ד.	פרק ג.	מ"ע יא.

* בימי לימוד הקדמת היד - ללימוד כאו"א מ"השרשים" כפום שיעורא דילי, ולחלק השאר ללמדו בימים הסמוכים שלאחרי זה (נוסף על לימוד המצות הדיוקים).

זמני השבוע*

תאריך	עלות השרח**		זמן ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
ו', כ"ח בשבט	4.29	5.16	5.38	6.37	9.11	11.55	12.25	5.20.6	5.46
ש"ק, כ"ט בשבט	4.29	5.16	5.37	6.36	9.10	11.55	12.25	5.21.5	5.46
א', ל' בשבט	4.28	5.15	5.36	6.35	9.10	11.55	12.25	5.22.4	5.47
ב', א' באדר	4.27	5.14	5.35	6.34	9.09	11.55	12.25	5.23.3	5.48
ג', ב' באדר	4.26	5.13	5.35	6.33	9.09	11.55	12.25	5.24.2	5.49
ד', ג' באדר	4.26	5.12	5.34	6.33	9.08	11.55	12.25	5.25.0	5.50
ה', ד' באדר	4.25	5.12	5.33	6.32	9.08	11.55	12.25	5.25.9	5.51
ו', ה' באדר	4.24	5.11	5.32	6.31	9.07	11.55	12.25	5.26.8	5.51

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השרח הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"יש	הדה"נ	צה"יש	הדה"נ	צה"יש	הדה"נ	צה"יש
משפטים	4:44	5:58	4:59	6:00	4:49	5:58	5:02	6:01
תרומה	4:50	6:04	5:05	6:05	4:55	6:04	5:08	6:07

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מול: מכון ליובאוויטש שעלייד צעיריאגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יור: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

ערבית מוצאי שבת קודש: "יעלה ויבוא" (אין מפסיקים לפני שמונה-עשרה להכריז זאת, אבל טופחים על השולחן כדי להזכיר זאת לציבור). מרבין בשמחה²⁴:

הכלל בכל עניני טוב וקדושה הוא, ש"כל המקדים - הרי זה משובח" ו"כל המרבה - הרי זה משובח". ויותר מזה - בנוגע לעניני שמחה, ה"פורצת גדר", ועוד יותר - בחודש אדר, ועוד יותר - באופן שכל יום מתווסף בשמחה על הימים שקדמו לו.

ובפשטות: שכל יודי יוסיף בחודש אדר בכל עניני שמחה, הן בנוגע אליו בעצמו, והן בנוגע לשמח את הזולת. ולכל לראש - הוספה ב"פיקודי ה' ישרים, משמחי לב", לימוד התורה וקיום המצוות בהידור.

וכן שיוסיפו בשמחה גם בפשטות ובענינים גשמיים: הן בנוגע לשמח את עצמו, והן את הזולת, החל מבני-ביתו - הבעל יוסיף לשמח את אשתו, והורים יוסיפו לשמח את ילדיהם בענינים המשמחים אותם, כפסקי-דין השולחן ערוך²⁵ [הקטנים - במגדנות, הנשים - בכגדים ותכשיטים, והאנשים - ביין] וכן להוסיף לשמח את הזולת שבסביבתו.

התועודות: רגילים היו אנ"ש להתועד פעמיים בשנה, ב'י ובי"ט בכסלו. ומאז שנוסדה ישיבת תומכי-תמימים, היתה הוראת אדמו"ר מהורש"ב נ"ע לסדר בכל ראש-חודש התועודות עם התלמידים, ומזמן לזמן נתפשט הסדר גם במקומות אחרים²⁶.

דבר נכון ביותר, שבכל ראש-חודש²⁷ יתאספו יהודים בכל מקום ומקום, בכל קהילה ובית-כנסת²⁸ להתועדות²⁹, להגיד דברי תורה, לומר

(24) תקציר מההוראה בנדון בשיחת ש"פ תרומה תשנ"ב, 'התועודות' ח"ב עמ' 297 (המקור באדיש - מוגה).

(25) בענין שמחת יום-טוב, ש"ע או"ח ס' תקכ"ט, בשו"ע אדמו"ר הזקן ס"ז.

(26) אג"ק כ"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ז עמ' שכד, עיי"ש.

(27) ראה גם תורת מנחם כרך ח, עמ' 178.

(28) בלוח היום יום' ל' ניסן איתא, שהתועודות דראש חודש צריכות להתקיים בבית הכנסת.

(29) לדינא נפסק שאסור להתענות בראש-חודש (שו"ע ר"ס תיח) אבל אין חיוב לאכול פת דווקא (שו"ע אדמו"ר ס' קפח ס"י).

סעודת ראש חודש: ראה 'דיני ומנהגי ראש חודש - חב"ד' פ"ה,



"לחיים", "לחיים ולברכה", לברך איש את רעהו בכל הברכות הטובות ולקבל ביחד החלטות טובות בעניני תורה ומצוות, ומתוך שמחה וטוב לב, התועדות של שמחה, וכפסק דין הרמ"א³⁰ "וטוב לב משתה תמיד". וכדאי לקשר את ההתועדות ואת שיעורי התורה ברבים (בימות החול) גם עם נתנית הצדקה, שיש בה סגולה מיוחדת, ש"גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה"³¹.

שחרית: "יעלה ויבוא". חצי הלל³². "ואברהם זקן... זבדיה... ג' פעמים. קדישתתקבל. שיר-של יום, הושיענו, ברכי נפשי, קדיש יתום.

קריאת התורה. אשרי, ובא לציון [הש"ץ לא

שמקורה מקרא מלא (שמואל"א כה, יח. רש"י ורד"ק שם) ובשו"ע ניתן לה סימן מיוחד - ס' תיט, בו נפסק שמצווה להרבות בה, וטעמיה: א) מפני כבוד היום, שהוא כפרה לישראל. ב) כדי שנוכח תפילת המוספין ושהיום אסור בעשיית מלאכה לנשים, והוא יום טוב אף לאנשים. ג) זכר לסעודה שעשו לעדי הלבנה בזמן שהיו מקדישין על-פי הראייה (ארחות-חיים הל' ראש חודש בתחילתו. כל-בו וסמ"ג). ומהאחרונים שם: שטוב להדר לאכול פת (ראה סה"ש תרצ"ו עמ' 148), ושעודה זו היא ביום ולא בלילה.

בטור שם הביא מפסיקתא דרב כהנא שגם על סעודת ראש-חודש אמרו ש"כל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש-השנה... חוץ ממה שמוציא בשבתות וימים טובים וראשי חודשים... אם מוסיף, מוסיפין לו", והובא בט"ז. ובבית-יוסף פירש, שמה שלא נזכר 'ראש חודש' במימרא זו [שהובאה להלכה גם בשו"ע אדמו"ר ס' רמב"ס ג' והל' תלמוד-תורה פ"א ה"ז] בגמרא, יש לומר שבכלל יום טוב הוא.

(30) בהג"ה שבסוף השו"ע אורח-חיים.

(31) כל העניין - מספר-השיחות ה'תש"נ ח"ב עמ' 539. ולהעיר מהמובא בס' 'דיני ומנהגי ר"ח - חב"ד' ס"ע עז, שמנהג ישראל להרבות בנתנית צדקה בראש-חודש.

(32) ההוראה בסידור אדמו"ר היא: "ובימים שאין גומרים את ההלל, יש לנהוג שהש"ץ לבדו יברך בתחילה ובסוף, והקהל יענו אמן ויצאו בברכתו". הנהגים כך, צריכים לוודא מראש שהש"ץ יאמר בקול את כל ברכת "ההלל" ולא רק את סיומה "ברוך... בתשבות" (ע"פ הר"ף [ברכות פ"ז, בדפי הר"ף לד, א. וראה בשו"ת מנחת שלמה ח"א ס' כ] שאין יוצאים י"ח בשמיעת חצי ברכה - הגר"נ גולדברג שליט"א בשם הגאון רבי יעקב קלעמס ז"ל, אב"ד מוסקבה, שכ"ק אדמו"ר מהור"צ נ"ע כתב עליו "שנים רבות עבדנו שם שכם אחד בעבודת הכלל" אג"ק ח"ט עמ' רלד, ראה גם בערכו במפתחות האג"ק ובמפתחות ס' 'תולדות חב"ד ברוסיא הסובייטית').

אולם מאז שהזכיר הרבי (שיחות-קודש תשמ"א ח"ד עמ' 322 סל"ז) את "מנהג חסידים, אז מ'כאפט אריין אויך די ברכה בחשאי", רבו הנהגים כדבריו, לברך לפני הש"ץ, או לברך ולסיים עמו, ולא לענות אמן על ברכתו - ראה בארוכה ב'התקשרות' גיליונות: שלח עמ' 17, תמו עמ' 17, ורמט עמ' 19 הע' 47.

נתינה של קבלת עול עם הכוחות הפנימיים

מיד לאחר מתן תורה בפרשת יתרו מדגיש הקב"ה למשה "אשר תשים (אתה) לפניהם", כיצד מסביר זאת המדרש • למרות שעיקר העבודה היא באתכפיא, מיוחד חודש אדר בעבודת האתהפכא שבו, ולכן גם השמחה היא בלי הגבלות • על ההבדל בין שקלים לתרומה ושלמות העבודה בחיבור שניהם, ועד שגם מהעני בדעת תובעים מנחת עשיר – שילמד פנימיות התורה • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. אודות המשך של פרשת משפטים (הפרשה הראשונה שלאחר מתן-תורה) לפרשת יתרו (הפרשה של מתן תורה) – איתא במדרש¹:
 "כיון שראה משה את ישראל שהיו מתייראין כשהיה נגלה עליהם הקב"ה והיה מדבר עמהם (כמו שכתוב² 'וכל העם רואים את הקולות וגו') וירא העם ויגעו ויעמדו מרחוק ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות", אמר להם משה אל תיראו, שנאמר³ ויאמר משה אל העם אל תיראו וגו' . . . פייסן משה תחלה לישראל, ואחר כך ערך להם נזיקין וכל מדות הדין, דכתיב אחר כך⁴ ואלה המשפטים אשר תשים לפנייהם וגו'".

ב. מאמר ד"ה ואלה המשפטים אשר תשים לפנייהם.

* * *

ג. יום שבת קודש זה – שבת מברכים חודש אדר – שייך כבר לחודש אדר, ככל שבת מברכים החודש ששייך כבר לחודש הבא (שהרי יום השבת, עם היותו מובדל מששת ימי החול, כלולים בו גם כל ימי השבוע הבא, שהרי "מיניה מתברכין כולהו יומין"⁵). ובפרט כאשר שבת מברכים חל בערב

א. אודות המשך של פרשת משפטים (הפרשה הראשונה שלאחר מתן-תורה) לפרשת יתרו (הפרשה של מתן תורה) – איתא במדרש¹:
 "כיון שראה משה את ישראל שהיו מתייראין כשהיה נגלה עליהם הקב"ה והיה מדבר עמהם (כמו שכתוב² 'וכל העם רואים את הקולות וגו') וירא העם ויגעו ויעמדו מרחוק ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות", אמר להם משה אל תיראו, שנאמר³ ויאמר משה אל העם אל תיראו וגו' . . . פייסן משה תחלה לישראל, ואחר כך ערך להם נזיקין וכל מדות הדין, דכתיב אחר כך⁴ ואלה המשפטים אשר תשים לפנייהם וגו'".

וזהו גם הדיוק "ואלה המשפטים אשר תשים לפנייהם", שמכאן ולהבא תשים אתה (משה) את משפטי התורה לפני בני-ישראל, בהתאם לבקשתם

- 1) תדב"ר פכ"ב. הובא ביל"ר ריש פרשתנו.
- 2) יתרו כ, טו"ז.
- 3) שם, יז.
- 4) ריש פרשתנו.

צורך לחפש בספרים), "כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם"¹⁹.

ומה טוב – לתרגם (על-כף-פנים חלק מפירושים אלו) גם בלשון עם ועם, כדי שיהיה "כשולחן הערוך לפני האדם" – גם עבור אלו שלעת-עתה אינם יודעים ללמוד אלא בלשון עם ועם²⁰.
 ומהמעלות שבוזה: א) 'לחיות עם הזמן' – להוסיף חיות בלימוד פרשת השבוע.

ב) ועוד ועיקר – שההוספה בלימוד ענייני המשכן ומקדש ממחרת ומזרזת עוד יותר את בניין בית-המקדש השלישי – לא רק "אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבניין הבית"²¹, אלא בניין הבית בפועל ממש.

* אם נמשכה סעודה שלישית [באכילת פת, כגון בשבע ברכות] עד הלילה, אותם שאכלו כזית הן ביום והן משחשיכה, יאמרו 'רצה' ואחר-כך 'יעלה ויבוא'²².

יום ראשון

ל' בשבט²³, א' דראש-חודש

[כמה ממנהגי ראש-חודש פורטו לאחרונה ב'התקשרות', בגיליונות תקנ"ה, תקס"ד].

בהובלת הקרשים. ואולי גם זה נכלל בבנייה. דיון בנושא מופיע בפתיחת ס' אגלי טל, וע"ע].

19) רש"י ר"פ משפטים.

20) ולפ"ז – גם באה"ק יש לעשות מאמצים כדי למצוא דרך להגישם בצורה קלה ומתאימה להמון עם.

21) מדרש-נחומא פ' צו אות יד [ובענין פרשיות אלו במיוחד, ציינו למאור ושמש ר"פ פקודי].

22) לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדה"ז סי' קפח ס"ז.

23) מתוך לוח 'דבר בעתו': הנפטר ביום ל' באדר-א' בשנה מעוברת – היארציט שלו בשנה פשוטה (כמו השנה) היום. ל' בשבט – אדר"ח אדר. הנפטר היום – היארציט שלו בשנה מעוברת ביום ל' בשבט, ולא ביום ל' באדר-א'.

בר-מצוה שנוגד בשנת תש"ס (שהיתה מעוברת): אם נולד בכ"ט אדר-א' (ער"ח) נעשה בר-מצוה השנה ביום כ"ט באדר, אבל אם נולד בימיים מאוחר יותר, נעשה בר-מצוה בחודש מוקדם יותר: מחר, ביום א' באדר (בדר"ח). באם נולד ביום שבינתיים, ל' באדר א' (אדר"ח אדר ב') נעשה בר-מצוה היום ל' בשבט לענין צירוף למניין וזימון וש"ץ וכו', ורק לעניינים דאורייתא הצריכים גדלות נכון להחמיר עד א' בניסן (פסקי תשובות סי' נה. לוח דבר בעתו). לענין **בת-מצוה** שנוגדה בשנת **תשס"א** אין שאלה, כי היתה זו שנה פשוטה כמו השנה.

אין אומרים 'אב הרחמים'¹⁰. התוועדות בבית-הכנסת¹¹.

"משנכנס אדר מרבין בשמחה"¹² – כולל גם שבת מברכים אדר, שבו מתחילה כבר ה'כניסה' חודש אדר, ועד להמשכת הברכה בכל החודש¹³.

מנחה: אין אומרים צדקתך.

פרשיות מלאכת המשכן:

"מכיוון¹⁴ שנכנסים לשבוע דפרשת תרומה (החל מהקריאה במנחת שבת), ולאחרי-זה פרשת תצווה¹⁵, שבפרשיות אלו¹⁶ נתבאר כל פרטי הציוויים דמעשה המשכן, כלי המשכן, בגדי כהונה וכו' – כדאי ונכון ביותר, שנוסף על לימוד חלק הפרשה בכל יום (עם פירוש רש"י) בשיעורי חת"ת, יוסיפו וילמדו גם מפירושי חז"ל בתורה שבעל-פה¹⁷ (על-כף-פנים מאמר ופירוש אחד על פסוק אחד), כפי שנקטו כבר בספרים¹⁸ (ואין

10) לוח כולל-חב"ד. אעפ"י שלגבי ד' פרשיות לא הזכיר אדמו"ר בשולחן ובסידורו שאין אומרים בהן 'אב הרחמים', ואדרבה – מפורש בלוח 'היום-יום' לש"פ זכור ופרה שאומרים 'אב הרחמים', וראה קצות-השולחן סי' פג בבדי-השולחן סוף ס"ק יג (הדעות בזה הובאו במשנ"ב ס"ו ס' תרפ"ה), מ"מ בשבת זו (וכן בפרשת החודש) שהיא שבת מברכים, אין אומרים אב הרחמים, כמובן.

11) היום-יום, ל' ניסן.

12) תענית כט.א.

13) ספר-השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 303 הערה 112. ספר-השיחות תש"נ ח"א עמ' 309 סוף סעיף י'. וראה להלן בפנים הלוח בראש-חודש בקשר לסוג השמחה.

14) ספר-השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 252 וכן ההערות הבאות (שניתנו במרכאות). וראה הערה 86 שם.

15) 'וכן בהתחלת פרשת תשא – הציווי דעשיית כיר וכונו, ומעשה הקטורת".

16) "משא"כ בפרשיות ויקהלי-פקודי – שחזור ונשנה בנוגע להעשייה בפועל".

17) 'נוסף על פירוש רש"י, פשוטו של מקרא – גם הלימוד על-דרך הדרש וכו'".

18) "כמו 'תורה תמימה', 'תורה שלימה' וכיוצא בהם". [ברור מכל השיחה שהכוונה רק לנושאים הללו (ורק באותם ימים שהם מופיעים בשיעורי חת"ת), ולא לשאר העניינים שבפרשיות אלו (ולא כפי שנדפס כמה פעמים ב'התקשרות').

וצ"ע אם נכללים בזה גם המאמרים שאינם דנים בעשיית המשכן אלא בפעולתו הקבועה (הקרבת קרבנות, קטורת וכו'), עיין בגמ' שבת ע"ב, ונקט אופה" ובפירוש"י שם, דמשמע לכאורה שמה שקשור בפעולת המשכן, כמו אפיית לחם הפנים, אינו נכלל בל"ט מלאכות שבת הנלמדות מ'מלאכת המשכן'. מאידך, נאמר לגבי מלאכת הוצאה במשנה (צו, סע"א): "שכן היתה עבודת הלויים",

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת פרשת משפטים - פרשת שקלים¹

כ"ט בשבט, מברכים החודש וערב ר"ח אדר

השכם בבוקר² - אמירת תהילים בציבור³.
אחר-כך לומדים בציבור במשך כשעה מאמר
חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר-כך התפילה⁴.

[כמה ממנהגי שבת מברכים פורטו לאחרונה
בגיליונות: תתקנ"א, תתקס"ג].

רצוי לגלול את ספר התורה השני לפרשת
שקלים קודם תפילת שחרית, כדי למנוע 'טירחא
דציבורא'⁵.

פותחים את הארון, ומוציאים שני ספרי תורה.
לאחר שמגיעים לבימה אפשר למסור את ספר
התורה השני גם לקטן, להחזיקו⁶.

1) מנהגי קריאת התורה (שהופיעו במשך השנים כשהם משולבים
בתוך מנהגי שבת זו) - הופיעו לאחרונה בגיליון תשס"א.

2) בשחת ש"פ קורת, מברכים החודש תמוז ה'תשמ"א סי"א
(שיחות קדש תשמ"א ח"ג עמ' 760), מזכיר הרבי 'טענות' שיש
לאנשים שונים אודות תקנות כ"ק אדמו"ר מהור"י בקשר לשבת
מברכים: "לשם מה עליו למעט משנתו, ולהתעורר שעה או שעה
וחצי (=משך זמן אמירת התהילים שלו) מוקדם יותר [מבכל
שבת]?"

3) הפסוקים הנדרסים לאומרים לפני ואחרי התהילים, אין מנהגו
לאומרים, ובפרט לפני התהילים שלאחרי התפילה (ראה מענה
הרבי בנדון ומשמעותו, 'התקשרות' גיליון תפד עמ' 17). לגבי
ה'יהי רצון', הרבי לא נהג לאומרו אחר כל ספר (גם כשאמרו קדיש
בינתיים), אך י"א (כ"ה גם ביומן תש"כ של הרה"ח ר' צבי הירש
גאנזבורג ז"ל, שבס' 'דיקונו של חסיד' תשס"ח, עמ' קמט) שאמרו
זאת על כל הספרים בפעם אחת, בסוף התהילים (וראה מה שהציע
הרבי לחולה, שיאמר "את כל התהילים... בלי הפסק, היינו גם בלא
אמירת 'יהי רצון' כ"א אחרי כל הספרים" - אג"ק ח"ה עמ' קפא),
כמובן בשינויים המתחייבים.

4) ספר המנהגים עמ' 30.

5) לוח דבר בעתו.

6) משתפים בזה צעירים מתאימים באופן מכוון כדי לקרוב
לתורה, ראה שערי אפרים עמ' י"ט ובפתי שיערים שם.

קריאת התורה: בספר הראשון קוראים
לשבעה עולים בפרשת השבוע - משפטים,
לאחר-מכן מניחים את הספר השני על הבימה
(והוא נשאר על הבימה עד הקריאה בו)⁸ ואומרים
חצי קדיש. הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים
למפטיר את פרשת 'שקלים' - מתחילת פרשת כי
תישא עד 'לכפר על נפשותיכם' (שמות ל, י"ט ז).
הגבהה וגלילה.

אם יש רק ספר תורה אחד אומרים חצי קדיש,
אין מגביהים, אלא גוללים לפרשת שקלים.
ומגביהים וגוללים רק אחרי גמר כל הקריאות,
דהיינו לאחר מפטיר.

* קריאת הפרשה: בפסוק (כג, ד) "שור אִיֶבֶד",
יש להשמיע ברור את ניקוד ה'חיריק' שתחת ה'ו"ד
(שלא כמו להלן בפסוק כב: "ואיבתי את אִיֶבֶד")
וכן בפסוק כז: "ונתתי את כל אִיֶבֶד").

הפטרה: "ויכרות יהודע... לכוהנים יהיו"
(מלכים ב, י"ז, י"ז), ומוסיפים פסוק ראשון
ואחרון מהפסרת 'מחר חודש' (שמואל א, כ"ח.
מב).

אם קרא את הפטרת השבוע או כל הפטרה
אחרת, קורא אחריה הפטרת פרשת שקלים
'ויכרות יהודע', ואם נזכר אחר הברכות - קורא
אותה בלי ברכה⁹.

המולד: יום ראשון, 5 לפנות ערב, 37 דקות
ו-13 חלקים.

מברכים החודש: "ראש חודש אָדָר, מחר ביום
הראשון וביום השני".

7) ע"פ לוח כולל-חב"ד.

8) רמ"א סו"ס קמו. שערי אפרים עמ' י"ב. י"א בשם הרב מאיר
ש' הארליג, שהרבי הקפיד להניח את הס"ת השני מימין הראשון
דווקא (ודלא כמ"ש בס' פסקי תשובות ס"ק קמו ס"ק; משו"ת
משנה הלכות ח"ג סי' כב, להניחו משמאל הראשון כדי שיהא קרוב
יותר לבעל קורא, שלא יהיה אח"כ כמעביר על המצוות).

9) לוח כולל-חב"ד, שבת חנוכה.

* * *

ד. מנהגן של ישראל, שכאשר מסיימים קריאת
פרשה בתורה, אזי מתחילים מיד - עוד באותה
שבת בתפלת המנחה - בקריאת הפרשה הבאה.
ובנדון דידן, בתפלת המנחה דשבת פרשת
משפטים - קורין פרשת תרומה. וכן הוא גם כאשר
שבת פרשת משפטים חל בפרשת שקלים, שגם אז
קורין במנחה פרשת תרומה.

והנה, יש חילוק בין הפרשיות שקלים ותרומה
- שבפרשת שקלים מדובר אודות נתינה שיש בה
אמנם התנאי ש"הדל לא ימעט", אבל לאידך יש
בה גם התנאי ד"העשיר לא ירבה"¹⁴; מה שאין כן
בנדבות שבפרשת תרומה נאמר¹⁵ "מאת כל איש
אשר ידבנו לבו", והעשיר שהביא מנחת עני לא
יצא¹⁶.

והעניין ברוחניות:

ממחצית השקל - נעשו האדנים, יסוד המשכן,
שענינו בעבודה הוא קבלת עול, שבזה שווים כל
בני ישראל. וממחצית השקל באו גם קרבנות
ציבור, שגם בהם שווים כל בני ישראל (וענינו
בעבודה הוא עניין כוחות מקיפים).

אמנם, שלימות¹⁷ העבודה היא - ליתן להקב"ה
גם את הכוחות פנימיים, שכל ומדות. ובזה אי
אפשר לצאת ידי חובה במחצית השקל, אלא כפי
שהדין הוא גבי קרבנות: עשיר שהביא מנחת עני
לא יצא. מכל אחד דורשים ליתן את כל שכלו וכל
מדותיו להקב"ה.

ולאידך גיסא נאמר שם¹⁶ - שעני שהביא מנחת
עשיר יצא, וכפירוש המפרשים¹⁸ ש"יצא" לא רק
בדיעבד, אלא "אפילו לכתחילה", ויתירה מזה:
"תבוא עליו ברכה".

והעניין בזה ברוחניות:

גם עני בדעת¹⁹, שחסר לו בלימוד נגלה דתורה

14) תשא ל, טו.

15) כה, ב.

16) נגעים פ"ד מי"ב.

17) מכאן ועד סיום השיחה - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידיש),
ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 166. במהדורה זו ניתוספו עוד איזה
ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

18) פי' הר"ש.

19) ראה נדרים מא, רע"א. כתובות סח, סע"א.

ראש חודש, שאז מזכירים כבר בהפטרה: "מחר
חודש"⁶, ובפרט במנחת שבת, שבדאי שייך כבר
ליום שלאחרי זה⁷.

ענינו של חודש אדר הוא - "והחודש אשר
נהפך"⁸, בחינת אתהפכא.

בכלל, הרי העבודה עתה היא (לא באופן של
אתהפכא, אלא) באופן של אתכפיא, וכאשר חסר
בעניין האתכפיא, אין זו "עבודה", כיון שעיקר
העבודה היא - אתכפיא,

וכמבואר בתנאי⁹ בפירוש "עובד אלקים"¹⁰,
"שעובד הוא לשון הווה שהוא באמצע העבודה
שהיא המלחמה כו", ולולי זאת, נקרא "אשר לא
עבדו"¹⁰, או שהוא צדיק ש"נקרא עבד ה' בשם
התואר . . . (ש) כבר עבד וגמר לגמרי עבודת
המלחמה כו",

ואילו עניין האתהפכא יהיה לעתיד לבוא, כמו
שכתוב¹¹ "אז אהפוך אל עמים וגו";

אמנם, בחודש אדר ישנו גם עניין האתהפכא -
"החודש אשר נהפך".

והעניין בזה - שכיון שבני ישראל עמדו
במסירת נפש במשך כל השנה כולה¹², היינו,
לא רק בתפלת נעילה של יום הכיפורים, אלא
בכל השנה כולה, שזהו עניין של יציאה ממדידה
והגבלה, שהרי מצד מדידת והגבלת הזמן יש
חילוקים בשינויי הזמנים, ואילו הם עמדו בתנועה
של מסירת נפש בכל הזמנים בהשוואה - הנה על-
ידי זה הגיעו בעבודתם לבחינת אתהפכא.

וכן הוא בכל שנה ושנה, שבבוא חודש אדר,
הנה כל ימי החודש הם בבחינת אתהפכא.

ומצד זה הנה גם השמחה שבחודש אדר היא
ללא הגבלות. ושמחה זו צריכה להתחיל כבר
משבת מברכים החודש¹³.

6) שמואל א, כ, יח.

7) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סוסרצ"ב. וש"נ.

8) אסתר ט, כב. וראה ירושלמי מגילה פ"א ה"א. רמ"א או"ח
סתרפ"ח ס"ז.

9) פט"ו.

10) מלאכי ג, יח. וראה חגיגה ט, ב.

11) צפני" ג, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

12) ראה תו"א מג"א צז, א. ובכ"מ.

13) ראה גם שיחת ש"פ משפטים, פ' שקלים, מבה"ח וער"ח אדר
תש"ז בתחלתה (תר"מ חט"ו ע' 97). וש"נ.

לא תהיה משכלה ועקרה בארצך (כג,כו)

"משכלה" – אשה היולדת ולדות נפלים. "עקרה" – אשה שאינה מסוגלת ללדת. וכך גם ברוחניות: משכלה – אדם שהאהבה והיראה הבאות מההתבוננות בגדלות הבורא, אינן להן קיום. עקרה – כלל לא נולדות בליבו רגשי אהבה ויראה לה', על אף התבוננותו בגדולתו יתברך. הסיבה ל'משכלה' ו'עקרה' – היא "בארצך". ארץ מלשון רצון. "בארצך" – רצונות שלך, היינו שבכל דבר הוא אומר: 'אני', ומשום כך מתטמטם ונסתם מוחו.

(תורה אור, דף עט עמ' א')

* * *

בדרך שונה במקצת מסביר זאת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: ארץ – מלשון רצון.

כשיש לאדם שביעות רצון מעבודתו (דבר המורה שהוא מרגיש את מציאותו: הוא עובד ה', לו יש אהבה ויראה), עלול הוא ליפול ח"ו מדרגתו, כי בתחילה עבודתו מוגבלת לפי שביעות הרצון שלו, אחר כך הוא כורך בין עבודה אחת לשנייה: הוא מוכן לקיים רק סוג מצוות שיש לו 'חוש' בהן, וכך יורד מדחי אל דחי עד שנופל ח"ו לגמרי מדרגתו.

כדי לבטל רגש זה, עליו להתבונן ב"מספר ימיך": עליו לדעת שניתן לו מספר מסויים של ימים ושנים למלא שליחותו בעולם; חבל על כל רגע שאין מנצלים אותו לצורך מילוי שליחותו ותפקידו. ידיעה זו מבטלת כל רגש של מציאות עצמית, והאדם מסור ונתון כליכולו למילוי שליחותו.

אז מבטיח לו הקב"ה – "את מספר ימיך אמלא": אפילו אם בעבר היו ימים שהאדם לא עסק בהם במילוי שליחותו כדבעי למהווי, מובטח לו שהקב"ה ישלים וימלא גם ימים אלה.

(לקוטי שיחות כרך טז, עמ' 273-274)

כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (כד,ג)

בילדותו שאל פעם כ"ק אדמו"ר האמצעי את אביו, כ"ק רבנו הזקן: תחילה נאמר "כל הדברים אשר דיבר ה' נעשה", ולאחר מכן נאמר "כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע"? ענה רבנו הזקן: בתחילה אמרו ישראל "נעשה" – כל אשר יצוה ה' נעשה. אך משה רבנו, בהיותו רועה נאמן ואוהב ישראל, רצה לפעול בהם שהעשייה, ה'נעשה', תהיה מתוך הכרה, 'נשמע'. ואכן השפיע עליהם, עד שאמרו "נעשה ונשמע": נעשה עם הכרה.

(ספר השיחות תרצ"ו עמ' 124)

ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את האלקים (כד,יא)

פירוש: לא נתגלתה להם הדרגה הנעלית – בחינת 'יד' ("לא שלח ידו"), אלא בחינת 'תחת רגליו' בלבד. זהו גם "ויחזו את האלקים", היינו הצמצומים דשם אלוקים, ולא זכו לגילוי שם הוי'. מה שאין כן לגבי משה נאמר: "וניגש משה לבדו אל הוי' והם לא יגשו", היינו שרק משה השיג את הבחינה של שם הוי'.

(תורה אור, פרשת משפטים, דף עז עמ' ד)

ואפילו בקיום המצוות בהידור – גם ממנו טובעים שילמד פנימיות התורה, מנחת עשיר,

וזה גופא יפעל שתבוא עליו ברכה – שיקויים בו "עשר (עשה עצמך עשיר) בשביל שתתעשר"²⁰, ואין עשיר אלא בדעת¹⁹, היינו, שיהיה עשיר

(20) שבת קיט, א. וש"נ.

ברוחניות, בחושים והיכולת שלו, ויומשך גם בעשירות כפשוטו בגשמיות, בבני חיי ומזוני רויחי.

(קטעים מהתוועדות שבת קודש פרשת משפטים, מבה"ח אדר, ה'תשי"א, ה'תש"כ, ה'תשט"ו. תורת מנחם כרכים ב עמ' 237; כז עמ' 389-390; יג עמ' 280-281)

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 276 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 140 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמויכן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

לא להיות יהודי גלותי

עבדות וגלות אינם שייכים ליהודים

כללות עבודת בני־ישראל בזמן הגלות צריכה להיות מתוך ציפייה תמידית לגאולה העתידה: יש יהודים שלא אכפת להם שהם נמצאים בגלות, באומנם שהעיקר הוא שניתנת להם האפשרות ללמוד תורה ולקיים מצוות, ולכן לא אכפת להם להימצא בגלות עוד משך זמן ח"ו!
יהודי הנ"ל אומר אמנם בתפילותיו "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", והוא שומע את פירוש המילות, אבל אף־על־פי־כן אינו חש רגש של ציפייה לגאולה העתידה, ולא אכפת לו שנמצא בגלות!
וטעם הדבר – לפי שהוא "יהודי גלותי"! גופו הוא "גוף גלותי", ונשמתו היא "נשמה גלותית" (בחיצוניות על־כל־פנים), ולכן לא אכפת לו להימצא בגלות!

יהודי צריך לדעת שהגלות אינה מקומו האמיתי, וכידוע מה שכתב המהר"ל שמאז שבני־ישראל יצאו מארץ מצרים נשלל אצלם כל מציאות העבדות לגמרי, היינו, שלא יתכן שבני־ישראל יהיו במעמד ומצב של עבדות ח"ו, וכמו שכתוב "כי לי בני־ישראל עבדים עבדי הם", "ולא עבדים לעבדים!"
זאת אומרת, שמאז יציאת מצרים ומתן תורה נשלל עניין העבדות אצל בני־ישראל, כי כמו שהקב"ה בחר בבני־ישראל מכל האומות, כמו כן בחרו בני־ישראל (כביכול) בהקב"ה להיות עבדים שלו בלבד, "ולא עבדים לעבדים".

...ידוע הדבר פלא שנאמר בזהר, ש"עבדין פטורין מעול מלכותא דלעילא, ועל־דרך פטורין מן המצוות". ושואלים מפרשי הזהר: כיצד אפשר לומר שעבד עברי הנמכר לישראל הוא פטור מכל המצוות – הרי אפילו עבד כנעני הנמכר לישראל חייב במצוות כאישה, ועל אחת כמה וכמה שעבד עברי חייב במצוות! ואחד הביאורים בזה – שעניין העבדות פועל חסרון ב"עבדי הם" (עבדות וביטול להקב"ה), שזהו כללות עניין קיום המצוות. כי מאחר שהקב"ה הוא "ה' אחד", הרי זה שולל עניין של שניות (שיתוף) ח"ו, ולכן כאשר ישנו איזה עניין של עבדות (מלבד העבדות להקב"ה), הרי זה בסתירה לכללות עניין העבדות להקב"ה. ולכן יש מקום לקאסל־קאדעתך "הואיל ורבי מחלל שבת אף אני כמותו", ועל־דרך־זה בנוגע לשאר העניינים.

ועל־פי זה מובן שכללות עניין הגלות פועל חסרון בשלימות העבודה דלימוד התורה וקיום המצוות [...]. ולכן כאשר בני־ישראל עובדים את עבודתם בזמן הגלות, הרי הם נמצאים בתנועה תמידית של ציפייה לגאולה העתידה, בידועם שהגלות אינו מקומם האמיתי, ורק כאשר תהיה הגאולה העתידה יוכלו ללמוד תורה ולקיים מצוות בתכלית השלימות. ועניין זה מתבטא אצלם בבקשות התפלה: את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח, ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים – היינו, שהגאולה תהיה בדורנו ולא בדור שלאחרי זה ח"ו!

...ומזה מובן שכאשר יהודי נמצא במעמד ומצב שלא אכפת לו להישאר בגלות – הרי נשמתו נמצאת בגלות, (באופן חיצוני על־כל־פנים), וכן קיום התורה ומצוות שלו הוא בגלות, מאחר שהוא עבד של פרעה מלך מצרים (כי לא אכפת לו להישאר בגלות) – היפך עניין "עבדי הם!"

(התוועדיות תשמ"ב כרך ג, עמ' 1381)

פרשת משפטים

כי תקנה עבד עברי (כא,ב)

מדוע נבחר הדין של עבד עברי להיות הציווי הראשון בתורה לאחר מתן־תורה בהר סיני?
אלא הסיבה שרוצעים את אוזנו של עבד עברי, לאחר שעבד שש שנים, היא כפירוש רש"י (פסוק ו), "אוזן זו ששמעה על הר סיני כי לי בני־ישראל עבדים" (או: "אוזן זו ששמעה על הר סיני לא תגנוב") – תירצע.
נמצא מזה, שעבד העברי ניכר (אפילו בגופו הגשמי), הקשר שלו עם מעמד הר־סיני. לכן פתחה התורה בדיני עבד עברי.

(לקוטי שיחות כרך טז, עמ' 256)

שמוע אשמע צעקתו (כב,כב)

כאן נאמר שמיעה כפולה – "שמוע אשמע", ואילו להלן (פסוק כו) הוא אומר, "והיה כי יצעק אלי ושמעתי", שמיעה אחת בלבד. מה ההבדל?
אלא: שני הכתובים רומזים לשלוש התפילות – ערבית, שחרית ומנחה. הפסוק "כי יצעק אלי ושמעתי", רומז לתפילת הלילה – ערבית, ולכן נזכר בו "שמיעה" אחת בלבד. ואילו כאן ("שמוע אשמע צעקתו") רומז לתפילות היום שהן שתיים: שחרית ומנחה ולכן נזכרה בו "שמיעה" פעמיים.

(לקוטי לוי־יצחק, חלק א, עמ' קלז)

אם כסף תלוה (כב,כד)

כסף – (מלשון כוסף, תשוקה וגעגועים) רומז לנשמה הנכספת תמיד להתעלות מעלה מעלה.
"אם כסף תלווה" – ה'כסף', כלומר הנשמה, נתונה לאדם בתורת הלוואה לתקופה מסויימת, כנאמר (תהילים קלט, טז), "ימים יוצרו". לכל אדם יש קצבה של ימים ושנים כמה יחיה בעולם־הזה. על האדם לנצל אפוא כדבעי כל יום מן הימים שניתנו לו ב'הלוואה'.

(היום־יום, ח"י בניסן, עמ' מו)

את עמי, את העני עמך (כב,כז)

את עמי: ...הווי מסתכל בעצמך כאילו אתה עני (רש"י)

על־ידי העבודה באופן של "העני" – התבטלות והכנעה להקב"ה ("תפילה לעני כי יעטוף") – נעשה האדם כלי לבחינת "כי עמך מקור חיים" (תהילים לד).

(ספר המאמרים תרכ"ז, עמ' קלג)

חידושי הריטב"א (ב)

האם גם שינה בסוכה בלילה הראשון של החג היא חיוב כמו האכילה?
• מה נכון לגבי איסור יציאה מן הארץ והישיבה במצרים? • העיקר בטעמים למשלוח מנות ומתנות לאביונים – לקיים את עניין השמחה * דעתו בטעמי המקרא שמכריעים ספקות בפסוקים • על אזכורו על-ידי הרבי בגוף מאמר הסידות • רשימה שנייה

מנחם כרך לג עמ' 389 הערה 75) – בדפוס ברלין תרס"ג עמ' 144: "ואינו ישן בערב סוכות בצהריים כדי שיוכל לישן לתיאבון בלילה, כי בסוכה השינה קובע עיקר הדירה" (וכנראה שהוא לפי דעת אותו גדול הדור מצרפת).

באיזה היתר

התגוררו במצרים?

כך כתב הריטב"א במסכת יומא לח, א: "ומיהו תמיהא מילתא על מה סמכו העולם לגור בזמן הזה במצרים כגון הרמב"ם ז"ל וכמה גדולים אחרים, וישאומרים שאותן עיירות כבר נתבלבלו ונחרבו ואלו עיירות אחרות הן שנתיישבו אחרי כן. והרב ר' אליעזר ממיץ תירץ שלא אסר הכתוב אלא להולך בדרך ההוא שמארץ ישראל והמדבר למצרים דהכי כתיב קרא לא תוסיפון לשוב בדרך הזה. והנכון יותר שאין האיסור ההוא אלא בזמן שישראל שרויין על אדמתם אבל בזמן הזה שנגזר עלינו להיות נדחים בכל קצווי הארץ – כל חוצה לארץ אחד הוא, ואין איסור אלא שלא לצאת מדעת מן הארץ לחוצה לארץ".
 דברי הריטב"א צוינו על-ידי הרבי – "יש שקלאוטרוא מרובה במפרשים, איך היה מותר להרמב"ם עצמו לגור במצרים, וכן – בכלל – היו שם הרבה קהילות ישראל כו" – בהקשר לדין

האם שינה בסוכה קובעת?

כתב הרבי בלקוטי שיחות כרך כט (עמ' 217 הערה 54):
 ולהעיר, שהחיוב דליל א' [דסוכות] הוא אכילה בסוכה ולא שינה (וראה ריטב"א לסוכה כז, א).
 הריטב"א שם (במהדורת מוסד הרב קוק – עמ' רמז"ח) הביא:

"שמעתי בשם גדול מגדולי הדור אשר בצרפת, שהיה מחייב לישן בסוכה בלילה הראשונה של סוכות ואפילו ירדו גשמים שינת עראי מיהת, ולא התירו לו לירד מן הסוכה אלא בשאר ימים שהם רשות, אבל בלילה הראשונה הכתוב קבעו חובה מגזירה שווה דט"ו ט"ו מחג המצות".
 דברי אותו גדול נדחו על-ידי הריטב"א: "והא ליטא כלל לפום האי דכתיבנא, שאין חיוב ליל הראשון אלא באכילה דומיא דליל ראשון של פסח, דחיוב שינה לא אתי מהתם דלא מחייב בשינה... ומה שכתבנו נכון לעיקר לכל מודה על האמת...".
 [וכבר ציינתי בהערות וביאורים אוהלי תורה נ"י. (גליון תתמד (ו' תשרי תשס"ג) עמ' 13-14), שהיו מי שאימצו אותה דעה לפסקי דין בפועל ממש, והכוונה למה שכתוב בספר 'לקט ישר' – "והוא ספר הנהגות דהמחבר תרומת הדשן" (לקוטי שיחות כרך ה' עמ' 134 הערה 18; וראה בשיחת שבת פרשת אחרי תשכ"ב על מחבר הספר – תורת

את הרמב"ן והרשב"א והריטב"א זה בזה וכו" – כותב הרבי (אגרות קודש כרך ט, עמ' לג"ד).
 וראה שם הגדולים' שצוין לו בתחילת הרשימה; וראה גם הערת הרבי ב'ספר המנהגים' עמ' 66 (נעתק גם ב'רשימות היומן' עמ' רסב הערה 12):
 המהדרים מאגדים בעצמם את הלולב – דעת הרמב"ן והרשב"א (הריטב"א?) (בחידושו לסוכה מז, א) לאגוד על-ידי אחרים לא הובאה בפוסקים...

ניסן – ראש למניין התורה

דברי הריטב"א בחידושו למסכת ראש השנה צוטטו על-ידי הרבי גם במאמר חסידות. מדובר בדיבור המתחיל החודש הזה לכם תשי"ג (תורת מנחם כרך ח, עמ' 52) שבמהלכו [אות ב'] אומר הרבי:

וכפי שהארץ הריטב"א [בחידושו לראש השנה ז, א] שגם לדעת רבי אליעזר שבכ"ה באלול נברא העולם, שלכן ראש השנה הוא בתשרי, הנה אחרי מתן תורה נעשה ניסן הראש למנין התורה ומנין ישראל...

'תמים' ו'צדיק'

בהערת הרבי שנדפסה בלקוטי שיחות כרך ג (עמ' 779 הערה 34 – ובתורת מנחם כרך לב עמ' 207 הערה 60) נאמר:
 להעיר מפירוש הריטב"א עבודה זרה ו, ו, ריש עמוד א: "תמים לבריות צדיק אצל הקב"ה".
 ובספירות: צדיק עליון או צדיק תחתון. תמים – ספירת המלכות; כנסת ישראל כונסת כל הספירות שלמעלה הימנה. וראה שיחת כ"א כסלו תער"ג – שהוא לכאורה באופן אחר מהנוכח לעיל.

נזירות שמשון

גם הריטב"א במסכת מכות כב, א נזכר על-ידי הרבי בהידרושו לעניין אופן נזירות שמשון – לקוטי שיחות כרך ח"י (עמ' 67 הערה 49).

חינוך קטנים כגדולים

דעתו של הריטב"א במסכת סוכה ב, ב (דיבור המתחיל אר"י מעשה) שחינוך הקטן צריך להיעשות בהכשר גמור כגדול; ומביא הכתוב "חנוך לנער" לעניין חינוך קטן; וכן מוכיח מהמבואר בגמרא שם דאין לחנך קטן בסוכה פסולה (למעלה מעשרים) ["וכן כתב הר"ן ליומא פב, א. רבינו מנוח להל' שביתת עשור פ"ב הלכה יו"ד"] – משמשת לרבי יסוד בכמה פרטים וביאורים – ראה לקוטי שיחות כרך לה (עמ' 19 הערה 47, עמ' 61 הע' 11, עמ' 63 הע' 20; ועוד).

האם נאסר הר"הבית?

בהתוועדות שבת קודש פרשת מטות-מסעי תשמ"ג ביאר הרבי (התוועדות תשמ"ג כרך ג' עמ' 1833) את דברי הרמב"ם (ריש פרק חמישי מהלכות בית הבחירה) שכתב "הר הבית והוא הר המוריה" (שם עמ' 1843), והזכיר את דעת הריטב"א (עבודה זרה נג, א. וראה אנציקלופדיה תלמודית ערך דבר שאינו שלו) שבדבר של רבים אף במעשה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ומכיוון שכתוב "כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים" הרי זה של רבים, ולכן לא נאסר הר הבית גם אם הגויים עבדו שם עבודה זרה כדאיתא בירושלמי (עבודה זרה פרק ג' הלכה ה' בסופה); וממשיך הרבי:

אבל: א) מהו הביאור לפי שאר הדעות הסבורות שבמעשה אסור אפילו דבר של רבים, ב) גם לדעת הריטב"א – הרי הפסוק "כי ביתי... לכל העמים" נאמר על-ידי הנביא ישעיהו שנים רבות אחר שנבנה בית המקדש (בימי שלמה)!
 וזאת מבהיר הרמב"ם בדבריו "הר הבית והוא הר המוריה" – כבר בזמנו של אברהם אבינו נתקדש הר המוריה כדי שיבנה בו בית המקדש לרבים, ומכיוון שכן – שוב אי אפשר לאסור המקום על-ידי עניין של עבודה זרה.

דעות הראשונים הוחלפו

"בנוגע לכמה תשובות הראשונים הנה החליפו

בנושא "איסור הישיבה במצרים" (לקוטי שיחות כרך יט עמ' 171 ואילך הערה 6).

גדר שמחה במתנות לאביונים

בנתנת "מתנות לאביונים" בפורים מקיימים – לדעת הרמב"ם – גם מצוות צדקה. עם זה, תוכנה ועניינה אינו רק מילוי המחסור של צורכי העני כפשוטם, כי אם (בעיקר) קיום עניין השמחה. מסביר זאת הרבי בלקוטי שיחות (כרך טז עמ' 367), ומוסיף על כך (שם בהערה 30):
ראה גם ריטב"א מגילה ז, ב. רמב"ן וחידושים המיוחסין [ים] להריטב"א בבא מציעא עת, ב. ובהנ"ל משמע שזהו גם הטעם במשלוח מנות מצד שמחה. בהמשך מוסיף הרבי הבדל הלכתי בין גירסת הרמב"ן את דברי התוספתא "זהמותר אל יפול לכיס של צדקה" מהשאיין בריטב"א שם, ובמגילה שגרס "יפלו בכיס של צדקה". וראה שו"ת כתב סופר אורח חיים סימן קלט.

הקדמת בית שמואל לבית הלל

בהערה בהדרן על שישה סדרי משנה תשמ"ח הערה 97, הובא הריטב"א כמקור לדברים הנאמרים (תורת מנחם – 'הדרנים על הרמב"ם ושו"ס' עמ' שצט; התוועדות תשמ"ח כרך ב' עמ' 658):

ובפרט שבכל מקום הקדים רבינו הקדוש דברי בית שמואל לדברי בית הלל (ריטב"א עירובין יג, ב. וראה תוספות דיבור המתחיל שנים – חגיגה טז, סוף עמוד א).

ראיה למרחוק בכתבת התורה

על אופן כתיבת התורה עלידי משה רבינו מצטט הרבי (לקוטי שיחות כרך כא עמ' 141 הערה 22):

ולהעיר מחידושי הריטב"א מכתב יד (ירושלים תשמ"א) לגיטין ס, א דיבור המתחיל ואידך: "ויש מפרשים שכיון משה רבינו כמה פרשיות עתידות

ליכתב בינתיים בין אחת לחברתה וכמה גויל צריך להניח ביניהן כו".

מי הם 'אבותינו'?

בליל ב' דחג הפסח תשכ"ג (תורת מנחם כרך לו עמ' 279); לקוטי שיחות כרך ד, עמ' 1068 הערה 12) הביא הרבי את דברי הריטב"א בחידושו ליבמות מו, א בכיור לשון הגמרא בנוגע לעניין הגירות של יוצאי מצרים "שכן מצינו באמהות כו" – ש"ש מקשים דהא קיימא לן (ברכות טז, ב) שאין קורין לאמהות אלא ארבעה". ותיירצו דהיא בתפלה לומר מרים אמנו ויוכבד אמנו". ולפי זה מבאר את הנאמר בהגדה "אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים וכו'", וכן בכרכת "אשר גאלנו" בסיום ההגדה "אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים" [עיי' תורת מנחם שם עמ' 279-281, הביאור בארוכה].

האם ביררו הטעמים את הספק?

לגבי דברי חז"ל (יומא נב, סוף עמוד א' ואילך) "ה' מקראות אין להם הכרע ואחד מהם משוקדים" [ובמנורה ארבעה גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה], מביא הרבי (לקוטי שיחות כרך כו עמ' 184) מחלוקת בין התוספות (יומא שם ד"ה שאת) והריטב"א:

לדעת התוספות אף ד"איכא אתנחתא בגביעים" אי אפשר ללמוד ולהכריע מסיפוק הטעמים, דאם לא אפשר לפשוט הספק בשאר ד' המקראות. מה שאין כן לדעת הריטב"א יומא שם "דאלו השתא דאיכא פסוקא דקראי והפסק הטעמים נתברר ספיקו". [והרבי מוסיף ומציין:] וראה יד מלאכי כלל רעה. וכבר שקלו וטרו בזה – ראה שדי חמד כללים ממערכת ח"ת כלל צ"ח (ושם נסמן) ועוד. ואין כאן מקומו.

בהמשך השיחה כשמעלה הרבי את השאלה: כיצד לכאורה ייתכן לומר שתורה אומרת דין באופן ש"אין לו הכרע" – שיתעורר ספק ולא יוכלו לקיים המצוה – מחדד זאת יותר בהערה 22 שם: אפילו לא ביאור בתורה שבעל פה (שהיה צריך

להיות קבלה בזה וכו') ולהעיר מריטב"א הנזכר לעיל [=לפיו אין שום ספק].

יצוין, כי דברי הריטב"א הללו הובאו גם באגרת הרבי מ"ט תמוז תשי"א (אגרות קודש כרך ד' עמ' שפז):

דאיברא הוכרעו המקראות עלידי פיסוק הטעמים שהחזיר עזרא (ריטב"א יומא שם, רא"ש בתוספות, יד מלאכי, חידושי אגדות מהרש"א).

הסבר כוונתו בתוספת שבת

המשילו חז"ל את תוספת שבת ("מוסיפין מחול על הקודש") במכילתא "לזאב שהוא טורף מלפניו ומלאחריו", ובגמרא (ראש השנה ט, א) "כל מקום שנאמר שבות מוסיפין מחול על הקודש". ומבאר הרבי (לקוטי שיחות כרך טז עמ' 236) שלכאורה יכולים להסביר שכשם שבשבת עצמה ש'מיקדשא וקיימא' ואף על פ"י כן יש מצווה של "זכור את יום השבת לקדשו" – כך גם בנידון דידן, למרות שתוספת שבת היא זמן קדוש מעצמו, מכל מקום ישנו חיוב אף על האדם לקדש את הזמן. ומוסיף הרבי וכותב (הערה 34):

לכאורה יש לומר שזוהי כוונת הריטב"א ר"ה שם (ד"ה יכול קרוב לסופו). ודלא כמו שהכריחו האחרונים מדבריו (שו"ת חלקת יואב סימן ל. ורבי ירוחם פישל פערלא [עשין לד' קצט, ג ואילך]) [תוספת שבת היא דווקא בקבלה].

רגל בפני עצמו

בדיון בנושא שמיני עצרת "רגל בפני עצמו" וטעון לינה (החלק ההלכתי – לקוטי שיחות כרך לג עמ' 182-183) מתייחס הרבי לדעת הריטב"א:

דהנה בדין דטעון לינה יש ב' אופנים [ראה תוספות דיבור המתחיל דכתיב חגיגה יז, ב בסופו (תירוץ הר"ר אלחנן, ריטב"א ר"ה ה, א; סוכה מז, ב. וברמב"ן סוכה שם משמע דהוי מחלוקת ר"י ורבנן], אי מפני הקרבנות שמביא, דקרבן טעון לינה בירושלים; או מחמת היום טוב, דמפני כבוד יום טוב [ריטב"א סוכה שם. ובמאירי שם "לכבוד היום"] טעון לינה.

ועוד מביא (בהערה 46):

ולהעיר מהקושיא (תוספות ר"ה. ועל דרך זה ברשב"א וריטב"א שם. תוספות וריטב"א סוכה שם. ועוד) מדוע לחג הסוכות אצטרך היקישא (לחג המצות) דטעון לינה (ר"ה שם. ושם נסמן), ולא ילפינן (כשמיני עצרת בכורים ושאר כל הקרבנות) מדכתיב ופנית. עיי' שם.

[וראה עוד תורת מנחם תשכ"ד כרך לט (עמ' 350 הערה 2129)].

ביאור שאינו חלק

בסיום מסכת עבודה זרה שערך הרבי בהתוועדות י"ט כסלו תשל"א (לקוטי שיחות כרך יט, עמ' 30 ואילך) הביא את סיפור הגמרא על שבור מלכא שאירח שני יהודים, מר יהודה ובאטי בר טובי. לבאטי נתן שבור לאכול באותה סכין שבה חתך לעצמו, ואילו לפני שמסר למר יהודה נעץ את הסכין עשר פעמים בקרקע. וביאר המלך את פשר מעשהו בצדקותו של מר יהודה לעומת באטי. ומביא שם הרבי את דברי הריטב"א לפרטים אחדים:

(א) הריטב"א בעבודה זרה ובגדה מז, א (כמו התוספות והב"ח סוף ע"ז שם) סבורים שבאטי היה "עבד קצת שמעוכב גט שחרור" וממילא לא נאסר באשה נכרית.

(ב) מציין באותו נושא של "עבד קצת שמעוכב גט שחרור" לריטב"א קידושין ע, ב (כמו גם לרמב"ן ומהרש"א שם).

(ג) הריטב"א מסביר (ע"ז שם. וראה גם נדה שם) "שבור מלכא לא היה יודע זה, ולפיכך חשד אותו שכשם שלא נזהר מן הנכרית לא יחוש לגיעולי נכרים, וזה אינו כי עבד מוזהר הוא בכל האיסורין, וכשם שאסור בחזיר ובנבלה אסור בגיעוליהן".

אמנם סבור הרבי שביאור זה אינו חלק כלל: מכיוון ש"שבור מלכא" היה "בקי בדינים" (רש"י ותוספות סוף בבא מציעא) כפי שעולה גם מסוגיה זו עצמה – ולא מסתבר כלל שלא ידע כי עבד מותר בנכרית; גם קשה לומר שלא ידע על כך שבאטי הוא "עבד קצת" שהרי מסופר בגמרא (קידושין סט, א) שרב יהודה הכריז על כך ברבים.